

Марчук Анна-Марія
Житомирський державний
технологічний університет
Науковий керівник:
к.і.н., доц. Шпиталенко Г.А.

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАЦІ ЖІНОК ТА ЗАХИСТУ МАТЕРИНСТВА У ВІТЧИЗНЯНОМУ ТРУДОВОМУ ПРАВІ

Жінка – це насамперед індивідуальна особистість, людина, яка живе у суспільстві і є його невід’ємною складовою. Вона виконує дуже важливу і потрібну роль, що полягає у її власне материнській функції – народжувати дітей задля того, щоб відбувалася біологічна зміна його поколінь. Роль української жінки в бутті української нації тісно пов’язана з її виховною функцією. Як перша вихователька своєї дитини, вона впливає на її свідомість у найбільш чутливий період формування національно значимих рис і почуттів. Всі ми родом з дитинства, де відбувається формування людини як особистості. Ось чому захист прав жінок у законодавстві України заслуговує особливої уваги.

У ст. 3 Конституції України проголошується, що людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визначаються в Україні найвищою цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави. Тому основні права й свободи не тільки визнаються державою, але й захищаються як необхідна умова її існування. Забезпечення прав і свобод людини – це створення умов для здійснення прав і свобод людини. Воно включає такі три елементи державної діяльності: сприяння для здійснення прав і свобод людини; охорона прав і свобод людини; захист прав і свобод людини (відновлення порушення правомірного стану. Притягнення порушників до кримінальної відповідальності). Стосовно соціальних прав жінок слід зазначити, що загалом розуміння соціальних прав у Конституції України пов’язане з концепцією соціальної держави. Наприклад, М.Г. Кобець визначає соціальне право через систему правових норм, за допомогою яких здійснюється правове регулювання соціального захисту людей та гарантування їх прав.

Згідно з Конституцією України, установлені основні соціальні права, які є певними можливостями людини користуватися соціальними благами у сфері матеріального виробництва, трудової діяльності, освіти, здоров’я, відпочинку, а держава повинна виступати гарантом в захисті всіх вище названих благ.

На нашу думку, до першочергових соціальних прав жінок які потребують гарантування та захисту з боку держави, потрібно віднести права, пов’язані з материнством та право на медичну допомогу і охорону здоров’я, що забезпечить здорову націю загалом. Таким чином, спираючись на закони України, можна констатувати той факт, що у юридичній літературі проблема соціальних прав жінок та їх гарантування не обділена увагою. Але суттєвою проблемою, яка виникає у зв’язку з реалізацією жінкою її біологічної функції материнства, є забезпечення жінці-матері гарантій від звільнення з роботи або на працевлаштування на підставі вагітності або відпустки через вагітність і пологи.

Юридичне забезпечення права працюючих жінок на охорону материнства здійснюється на основі міжнародних та європейських актів: актів ООН, МОП, Ради Європи, Європейського Союзу, зокрема, Конвенції МОП №103 про охорону материнства (переглянутої у 1952 р.) і Рекомендації МОП №95 про охорону материнства 1952 р., що зберігають своє значення для України до цього часу. Стаття 8 „Право працюючих жінок на охорону материнства” Європейської соціальної хартії передбачає право працюючих жінок на відпустку на період до і після пологів загальною тривалістю не менш 14 тижнів або з оплатою такої відпустки, або з виплатою достатньої допомоги по соціальному забезпеченню, або з наданням допомоги за рахунок державних коштів; заборону звільнення вагітних жінок і жінок, які перебувають у відпустці у зв’язку з материнством. Роботодавцю заборонено надсилати жінці попередження про звільнення з роботи у період від дати повідомлення нею свого роботодавця про вагітність до закінчення її відпустки по вагітності та пологах або робити попередження про звільнення у цей час, якщо воно набирає чинності у цей період. Зазначеною статтею також передбачено надання матерям, які мають грудних дітей, перерви, тривалість якої достатня для годування дитини; регламентація нічної роботи вагітних жінок, жінок, які нещодавно народили дитину, і жінок, що годують своїх грудних дітей; заборона застосування праці вагітних жінок, жінок, які нещодавно народили дитину, і жінок, що годують своїх грудних дітей, на підземних гірничих роботах і всіх інших роботах, які протипоказані жінкам у зв’язку з небезпечними, шкідливими або важкими умовами праці, і вжиття відповідних заходів для захисту трудових прав цих жінок.

Згідно із Законом від 14 вересня 2006 року Україна взяла на себе зобов’язання вважати обов’язковими для України усі п’ять пунктів ст. 8 Європейської соціальної хартії. У вітчизняній літературі визначається поняття „охорона материнства та дитинства” як система заходів щодо забезпечення інтересів матері і дитини шляхом надання їм медичної, матеріальної та інших видів державної підтримки. Як видається, зміст зазначеного поняття є більш широким і не зводиться лише до надання різних видів державної підтримки. До змісту зазначеного поняття також слід включати надання пільг, переваг, гарантій, створення умов для реалізації прав і свобод, а для жінок – ще й сприятливих умов праці для поєднання трудових і сімейних обов’язків, а також захист прав жінок і дітей.

У Україні на законодавчому рівні визначається лише поняття „охорона дитинства” як система державних та громадських заходів, спрямованих на забезпечення повноцінного життя, всебічного виховання і розвитку дитини та захисту її прав (ст. 1 Закону України „Про охорону дитинства”). Відповідно до ст. 4 зазначеного Закону система заходів щодо охорони дитинства в Україні включає: визначення основних правових, економічних, організаційних та соціальних засад щодо охорони дитинства; удосконалення законодавства про правовий і соціальний захист дітей,

приведення його у відповідність з міжнародними правовими нормами у цій сфері; забезпечення належних умов для охорони здоров'я, навчання, виховання, фізичного, психічного, соціального, духовного та інтелектуального розвитку дітей, їх соціально-психологічної адаптації та активної життєдіяльності, зростання в сімейному оточенні в атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності; проведення державної політики, спрямованої на реалізацію цільових програм з охорони дитинства, надання дітям пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі виховання, навчання, підготовки до трудової діяльності, заохочення наукових досліджень з актуальних проблем дитинства; встановлення відповідальності юридичних і фізичних осіб (посадових осіб і громадян) за порушення прав і законних інтересів дитини, завдання їй шкоди.